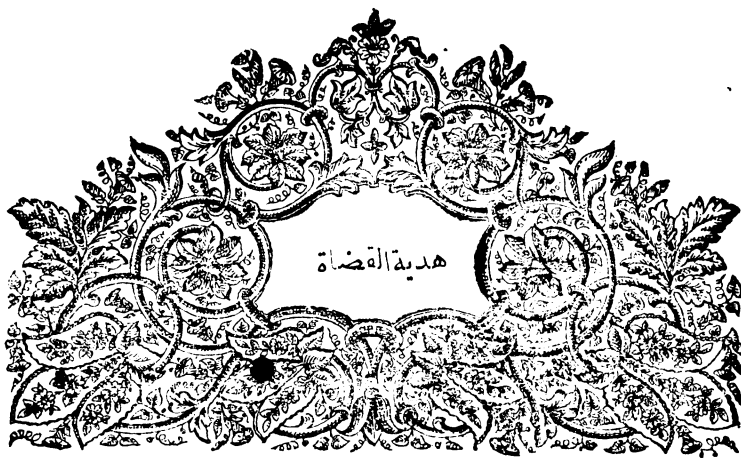

اسبو کتاب مطبعه نظامنامه سنیه سنه توفیقاً مجلس معارفدن
بالامتیاز طبعنه رخصت و برلشدر

اشبومهر بولمندیغی حالدہ سرقت و یاخود معارف نظارت
جلیلہ سندن بلا رخصت طبع اولمش اولہ جغی بیان قلنور

الحمد لله رب العالمين * والصلاة والسلام على سيدنا محمد صاحب الشريعة
والدين * وعلى آله وصحبه اجمعين * اما بعد بوعبد قليل البضاعة سيد
خليل نيازي قسطنطينية العلية صانها الله تعالى عن البايه ده داود پاشا
محكمه سنده من غير استحقاق ايكنجي كتابت خدمتيله فخرمدا ثم جدا ايام
وانر نبرو دست برسینه عبوديت علوم شرع اجدى وجاروب كش
مجلس شريعت محمدى اولوب على قدر الطاقه تحصيل واطلاع اولتيم
بعض مسائل شريفه وفتاواى منيفه دسرس اولدنيتم كسب فقهييه
تطبيق ونقلار بله قيد و تسطير وبعض اخوان معارف پراء ارباب قضا
ايچون باب باب ترتيب وتحرر بر اولنه رق ذيلنده دخي بر مقدار مسائل
فرائض بيانيله بورسالة مختصره بمنه وكرمه تعالى رسیده حسن ختام
(وهديه القضاة) اسميله بنام اولشدر مطالعه سنه صرف انظار اعتبار
بيوران ارباب دقت واهل همتدن مر جودر كه مشغله دنيويه دنناشي واقع
اولان منسيات خامه معترف بالجز والقصور قلم صفيح وعفو مر وتلريه
تصحيحه همت ومسود فقيرى بردعاء خير ابله رهين منت بيوره
* كتاب القضاة *

اولا معلوم اوله كه قاضيلغه لايق اولان شول كس سنه در كه شاهد اولمغه لايق

اوله ایمدی شاهد اولمغه لایق اول کسینه در که کلاه کبائر دن اجتناب ایدوب
کلاه صغائر اوزرینه مصر اولیه و حد قذف ایله محدود اولیه توبه ایتیش
ایسه ده مکر کافر ایکن کندویه حد اولمش اولوب صکره مسلم اولمش اوله
مخنت یعنی عورت کبی مفعول اولور اولیه خواننده و سازنده و قومار باز
وهو ایچون مدمن خر و حد لازم اولور افعالی اولیه و بول اوزرنده بول ایدر
و شرطیج ایله قومار اوینار و اسلاف اما ملره و یا احسابدن بر فرده
بغض و سب ایدر اولیه شول کسینه که بو وجهله شهادته اهل اوله اول
کسینه قاضیغه دخی اهل اولور فاسق کسینه قاضیلق و یرمک صحیح اولور
اما لایق بودر که و یرمیه نیکیم فاسقک شهادتی قبول اولمق صحیح اولور
اما لایق اولان قبول ایتمکدر واکر عادل قاضی فسق ایسه زنا ایتک
ورشوت المق کبی و شراب ایچمک کبی عزل ایتکمه مستحق اولور ظاهر
روایتده یعنی امام محمد رحمة الله علیه کتابلرنده اولان روایتده بزم علمامن
دخی بونک اوزرینه در اما بعضیلر قنده فسق ایتکمه معزول اولور و هم
قاضی مجتهد اولمق شرطدر جاهله قضا و یرلسه صحیح اولور اما علم فقهیه
وقوفی و کتابدن مسئله استخراجنه قدرتی اولان اختیار اولنور و دخی
قاضی قاضیغی کندو کندویه طلب ایتیه قاضیغه کیرمک جائزدر عدلنه
اعتمادی اولان کسینه ایچون و مکروهدر عجزدن خوفی اولان کسینه به
وقاضی اولان کسینه قبل القضاء کندویه هدیه و یرمک عادتق اولان کسینه ددن
وهر قاضی به هدیه و یرمک عادتق اولان آدم ایله ذی رحم بحرمدن بشقه
کسینه دن هدیه قبول ایتیه لیکن بو ایکسینه بر کسینه ایله خصوصت
و دعواسی اولوب رجا ایچون اولیه و اول هدیه عادتق اولان آدم عادتدن
زیاده هدیه و برر ایسه قبول ایتیه و عموم ضیافتدن غیری ضیافته کتمیه
و دخی ایکی خصمک اورتیه سک برابریده او تور عمده و توجه ایتیه ده ایکسندن
بری ایله سرلشمیه و قوتلیمه و کولیمه و اطیغه ایتیه و اشارت و دعواسینه تلقین
ایتیه و دخی مکروه اولدی شاهده شونک ایله می شهادت ایتک استرسک
بو یله می دیو اما امام ابو یوسف رحمة الله علیه بو وجهله تلقینی کوزل
کورددی یمت اولیان یرده قاضی مصلحت کورمک ایچون خصمی حبس ایدر
مذهب صحیحده مدت حبس قاضی رأینه تفویض اولنور درت آی و یا التی
آی مدت تعیین اولمشدر حق صاحبک طلبیه حبس مهر و کفالت و مال

بدلندن ثمن مبيع کبی وعورتک وولدینک نفقه سندن وتوری اولور اما
ولدینک دینندن وتوری حبس اولمز (وقایه فی کتاب الشهاده والقضاء)

﴿ فی بیان استماع الدعوی ﴾

حکامه واجبدر که دعویاه اهل اولیائی استماع و مرافق ایتیه مثلا صبی
* و مجنون * و معنوه زائل العقل * و مریض زائل العقل * و مأذون
اولیان عبد مملوک کبی بونلرک دعوالرینی ولیری ووصیلری کورر انلر دخی
ولیس اولدیغم ادمک یاخود وصیسی اولدیغم صینک یاخود متولیس اولدیغم
وقفک دیهرک بویله بالولایه و بالوصایه و بالتولیه دعوی ایدر و یاخود حر
و عاقل و بالغ کندی نفسیچون دعوی ایدر اما غائب ایچون مدعی و مدعی علیه
اولق ایکی ار شاهد و یا برار ایکی عورت شاهد الله وکیل اولدیغی ثابت
اولدقد نصکره بالوکاله مدعی و مدعی علیه اولور لکن وکالتی خصم اقرار
ایدر ایسه ینف شاهده محتاجدر اما وکالتی اثباته محتاج اولیان اول وکیلدر که
اکا تصدیقه وکیل دیلر مثلا زید عمر و غائبدن شوقدر مطلوب وار ایدی
تماما الدم ذمتی ابرا ایلدم یاخود مالمدن شونی همه ایلدم و یایع ایلدم ثمنی
الدم و یاخود فلان دعوان ذمتی ابرا ایلدم دیو عمر و غائب مذکورک
لهنه ایلدیکی اقرارینی تصدیق ایتک ایچون وکیل اولان بکرک وکالتنه
اثبات اقتضا ایتمز زیرا عمر و غائب مذکور بنم بو خصوصه رضام یوقدر
دیو قبول ایتسه بکره فائده عمروه ضرر احتمالی یوقدر

﴿ دعویاه اهل اولانلر بیاننده در ﴾

اصل * وکیل * وارث * ولی * وصی * متولی * قیم * حافظ *
امین * بونلرک دعوالری بالاصاله و بالوکاله و بالوراثه و بالولایه
و بالوصایه و بالتولیه بویله اولور بالقیه و بالحافظه تعبیرلرله دکدر *
ایمدی اصل کندی نفسیچون وکیل موکلنک طرفندن و وارث کندی
حصه سندن و وصی و صیسی اولدیغی کسنه ایچون دعوی ایدر وصی
ایکی نوعدر بری منصوبکه انی حاکم نصب ایدر و بری مختاردر که میت
حیاتنده اختیاریه وصی نصب ایتشد و متولی و قبی ایچون وقیم شول
کسنه در که مفقودک مالی حفظه و عیالنه تقدیر اولنان نفقه سنی و یرمک
ایچون حاکمک نصب ایتدیکی آدم اولوب مأمور اولدیغی مواد ایچون
دعوالری استماع اولنور و حافظ شول کسنه در که مال تسلیم اولنوب

حفظنه تسليط اولئه نه طريقه تسليم اولئور ايسه اولسون على افنديه
 كتاب الدعواه زید عمرو خياطه خياطت ايجون وريدیكي قطنی بی
 غصب ایدندن ترزی دعوی ایدوب المغه قادر در مال صاحبی طرفندن
 وکالت اثباتنه حاجت بوقدر حفظنه مأمور اولدیغیجون دعواسی استماع
 اولئور بالامانه دن مراد بیت المال امیندر وارثی حاضر اولیان متوفانک
 مالی و ذم ناسده اولان حقوقنی دعوی ایدر ومتوفانک ترکسی واریسه
 دایمی امین بیت المالدن دعوی ایدر لکن اقراری ویمینی و ابراسی معتبر
 وصحیح دکلدر وصی کبی حتی مدعی ومدعی علیه اولسی امر ضرور ایدر
 طرف شرع شریفندن وصی نصب اولئوب استماع اولئور اصیل اقرار
 و ابرا ویمین ایدر وکیل اقرار و ابرا ایدر یمین ایدر مز و اخی وکیل ایدر مز
 مکر اصیل بونی وکیل ایدر کده اخی توکیلده دخی وکیل ایتمش اوله
 وارث اقرار و ابرا ویمین ایدر لکن ولی وصی متولی قیم حافظ امین اولئورک
 اکثر محلارده اقرارلرله نسنه ثابت اولماز و اصلا ابرا ایدر مز لر ویمین ویرلز
 مکر کندی مقبوضلرندن طلب اولئه اولزمان مقبوضم شوقدر در دیو
 اقرار ایدر و یا یمین ایدر

❖ اقرارلری معتبر اولنلری بیاننده در ❖

حر مکلف ❖ سکران ❖ رقیق فی نفسه ❖ مراهق ❖ مجنون ❖ بونلری تفسیره
 حاجت اولیوب بونلرک اقرار واعترافلری مقبول ومعتبر در ومراهق
 میزدن مراد صبیئک بلوغنه قریب اولان وقتیدر

❖ اقرارلری معتبر اولمیانلری بیاننده در ❖

مکره ❖ مریض زائل العقل ❖ معتوه زائل العقل ❖ صغیر غیر مجنون ❖
 مجنون ❖ رقیق فی حق سیده ❖ ید فی العقار ❖ استهزاء ❖ غلطاً ❖
 کاذباً ❖ وصی ❖ قیم ❖ متولی ❖ امین بیت المال ❖ قاضی حضونده
 درت مجلس بشقه بشقه اقرار ایتدیجک زنا ثابت اولماز ❖ مکره جبر اولئمش
 کسنه در اولدخی مجلس ایله مقیددر یعنی پادشاه و وزیر کبی اقرار ایدن
 کسنه نک هلاکی یدنده اولوب شوشیئه اقرار ایله یوخسه سنی قتل ایدرم
 دیو جبر ایدوب زور ایله اقرار ایتدی شرعاً معتبر دکلدر مریض زائل
 العقل اخبار وانشاده اقراری معتبر دکلدر اگر فوتنه قریب ممتد اولور ايسه
 وصی نصب اولئور عقلی باشنده اولوب دبی سوبله مز اولسه بش اون

ان للغاصب والمودع
 معتبرة بدلیل ان السا
 یقطع بخصومتیه
 وجد معترضاً علی
 کان له ولاية الاسنة
 منه ان کان قائماً فی یدیه
 (علی افندی فین ی
 خصماً ومن لامن ک
 الدعوی)

خمساً اشیهاء لا تصح
 الاکراه البیع وال
 والهبة والاجارة والا
 (علی افندی فی
 المکره)

والاکراه یبطل الا
 لانها خبر والخبر
 الصدق والكذب و
 یرجح الکذب
 فی المکره)
 ومن شرائط صحته
 کون المقر عاقلاً با
 یصح اقرار المجنور
 (کذا فی علی اف

کون قدر سو یل: کبی اشارت معهوده ایله اولمازالتی آی قدر ممتد اولدوقده
 دیلسز کبی اشارتی لسان مقامنه قائم اولور * شرب خرا ایله بهوش
 اولوب اصلا عقلی باشنده اولیان سکران دخی مریض زائل العقل کبیدر
 لکن سکرانک طلاق و طلاقه اقراری صحیحدر * معنوه زائل العقل صغیر
 غیرمیز و مجنون بونلرک اوچنک دخی اقرار و دعوالری صحیح و معتبر
 اولماز * رقیق یعنی ازالو اولیان اسیر دیمکدر * رقیق کندی حقهده
 یعنی افندیسیچون اقراری معتبر دکلدر اسیر ماله اقرار ایتسه مجموع مالی
 و ملکی و وجودی افندیسنکدر بوتقدیرجه آخرک اقراری آخرک مالنه
 تأثیر ایتمز مکر کندی حقهده بر اقرار ایده که مال ایتسه بعد العتق کندی
 ویرر و اگر قتلی اقرار ایتسه قصاص اولنور بعد العتقه تأخیر اولنماز مال
 اقراری صورت غصب جهتیله اولور ایتسه یا خود غصبی بینسه ایله ثابت
 اولسه رقیق بیع ایدوب ثمنسندن تضمین ایتدیرمک صورتی علی افندیده
 کتاب الحجرده مسطوردر * بدفی العقا * یعنی منقولات جنسنسندن اولیوب
 عقاردن اولسه خانه و باغ و تارالا کبی انده بودیدیکی بر بنم حالایدمه در
 دیو مدعی علیهک اقراری معتبر دکلدر یا خود علم قاضی لاحق اولوق کرک
 و یا خود بر قاج کسینه خیر و یرمک کرک بعده مرافعه اولهل مثلاً بنم فلان
 محله اولان منزلی بغیر حق ضبط ایدر طلب ایدرم دید کده مدعی علیه
 دخی جوابنده بلی دیدیکی منزل بنم تصرفده در دیسه مرافعهده معتبر
 دکلدر لکن مبايعهده خبر لازم دکلدر انشا اولغله معتبردر اقراردن مراد
 اخباردر انشاده خبره حاجت یوقدر * استهزاء زید عمروه باک ویره جکک
 یوز غروشی نیجه ایتدک دید کده عمرو دخی استهزاء طریقله یوق یوزدکل
 بیک غروشدر دیسه بونک کبی استهزاء اولان اقرار معتبر دکلدر * غلط *
 حسابده غلط وقوعی یا خود دینم یوقدر دیه جک محلهده غلط ایدوب خطاء
 دینم وارددر دیو اقرار ایتدک کبی بومقوله استهزاء و غلط کتب فقهیهده
 اقرار بحثلرندن مسطور و مقیددر * کاذباً اقرارده کذب معتبر دکلدر یعنی
 اقرار دخی ایتشیدک دید کده بلی اقرار ایتدم ایدی اما یلاندن اقرار
 ایتدم اقرارمه کاذب دیسه خصمنه بو آدم اقرارنده کاذب اولدیغنه
 عین ایدرمسین دیو عین تکلیف اولنور (علی افندیده کتاب الدعواده
 مسطوردر)

❖ وصی وقیم ومتولی و امین بیت المال ❖

بونلرك كندى مقبوضلرينه اقرارلى صحیحدر ❖ مثلاً. وصی یتیم مالی
ذمتدهدر ❖ وقیم مال مفقوددن شوقدر شبئی الدم ❖ ومتولی مال
وقفدن شوقدر شبئی ذمتدهدر ❖ و امین بیت المال متوفانك شوقدر مالی
قبض ایتدم دیسهل معتبر اولور ❖ ماعدا ابرارلى و وصی یتیم ومتولی
وقفك و امین بیت المال متوفانك وقیم مفقودك دینی واردر دیو اقرار
ایتسهل صحیح اولماز داین اولوب مدعی اولان آدم بونلرك مواجهه سنده
شهود عدول الیه اثبات ایتدكجه حقنی اله مز و بونلر اول مالدن انفع اولان
محلده صلح اولوب قطع نزاع ایدر اما بنه ابرا ایده مز

❖ اقرا نسب ❖

بو بر اقراردر كه ائك الیه نسب ثابت اولور مثلاً بر كسسه طرفین نسبیلرینه
و حاللرینه نظراً كندویه اوغل و بابا اولغه شایان اولنلر ایچون اوغلدر
و بابا بامدر دیو بویه مجهول النسب بر كسسه ایچون اقرار ایلسه اولدخی
تصدیق ایدیك نسب ثابت اولور كذاك بر بشقه كسسه نك منكوحه سی
اولدیغی معلوم اولمیان عورت ایچون زوجه مكر دیسه اولدخی تصدیق
ایتسه احدی آخره وارث اولور كذاك اسیر اولغه محتمل اولوب آخر ك مملوكی
اولمیان كسسه رقیتی معترف اولوب شو آدم بنم مولامدر دیسه اولدخی
تصدیق ایتسه ولایت ثابت اولور ❖ ایدمى رجلدن ❖ اب ❖ وابن ❖
وزوجه ❖ ومولى ❖ شودرت نفره اقرار صحیح و معتبر اولور ❖ و مرأدن ❖
اب ❖ وزوج ❖ ومولى ❖ شو اوچ نفره اقرار صحیح و معتبر اولور ماعدا
اقربا اقرارى بروجله ثابت اولماز ❖ مثلاً قرداشم دیسه و شروط سابقه
موجوده اولسه یعنی نسبی معلوم اولسه و صلاحیت و تصدیق بولنسه ده
قرداشم و عم دیمكه قرداشلق و عیمك ثابت اولماز مقرله بالنسب اولور ❖
بیت المالدن و موصی الیه بما زاد على الثلثدن مقدم وارث اولور یوخسه
قرداش و عمی دیمك اولدق وارث اولماز ❖ اكر ذوی الارحامدن وارث
كلوب نسبى و اسامیسنی و مسقط و رأسنی بیانیله وجه شرعى اوزره ثابت
ایدر بری بولنسه اول وقت اول كسسه ذوی الارحام اولدیغی جهتدن
مقرله بالنسبدن مقدم وارث اولور ❖ كذاك مولى الموالات بولنوب ذوی
الارحام اولماز ایسه ینه عم دیمكه عصبه لیغی ثابت اولدیغی ایچون

ان اقرار الرجل بصح
باربعة نفر بالاب والابن
والزوجة والمولى و اقرار
المرأة بصح بثلاثة نفر بالاب
والزوج والمولى لا يصح
اقرارها بالاب لانها تحمل
نسبه على غيرها ❖ وهو
صاحب الفراش و اما
الاقرار بماسوى ذلك
من القربات لا يصح
من واحد منها (من فتاوى
لا سكوبى فى كتاب الاقرار

مولى الموالاة وارث اولور * اكر مولى الموالاة بولمزايسه اقرارى وجهى
 اوزره قرنداشم وعجمدر ديدىكى مقرله بالنسب جهتدن وارث اولور موصى
 له بمازاد على الثلثدن وبيت المالدن تركه مقره كسسه مداخله ايده من
 ايشته بونلره مقرله بالنسب ديرلر ككه ميتك اقرارى ايله نسبى ثابت
 اولميا ننددر * ودخى مقرله بالنسبه ينه تصديق شرطدر و اقرار نسبده
 مصرا على اقراره فوت اولوب اقرارندن رجوع ايتماك شرط دكلدر *
 مقرله بالنسب كى * ودخى اقرار النسب ومقرله بالنسب اقرارلرندن
 غيريده تصديق شرط دكلدر بلا تصديق اقرار ثابت اولور * معلوم اوله كه
 تقرير جتلىزنده بازيلان اقرار تام وصى و امانا اقرار يدر * مثلا * وصى
 صغيرك املا كنى اذن حاكمه بيع ايتسه تقريره اقرار تام بازيلور و بى
 معتبر دكلدر * جميع تقريرات * يا اخبار يدر يا انشاءيدر اخباره اقرار
 و انشايه تقرير بازارلر * اخبار * اولمش و كچمش شيدن خبرو يرمكدر *
 انشا ايجاد معناسنه اولوب اصلنده وجودى اولوب هنوز ايجاد ايتكدر
 * مثلا * مبايعه ده برى الدم و برى صاتم ديملى انشادر * نكاح
 * و ايجار * و رهن * و هبه * و سائر عقد ايله اولان شىلر ك جلهسى
 بويله در * يعنى ايجاب و قبولى حاوى اولان عقد شرعيدر * ايجاب اول
 سويلنيلان و قبول صكره سويلنيلان كلامدر * مثلا * بايعك صاتم
 ديمسى ايجاب و مشتريك الدم ديمسى قبول اولور * اخبار * مبايعه به
 دائر بردعوى اولدقده بايع بن بونى صاتم ايدى و يا مشتري الدم ايدى
 ديملى اخبارى اولور بواخبار اصل حكم شرعى به سبب اولان اقراردرز
 ❖ كتاب القضا ❖

ايمدى مدعى و مدعى عليه اولان دعوا به اهل اولوب دعوانك ركنى بولنديغى
 صورته مدعينك دعواسنه نظر و دقت اولتوب دعواسى صحيح ايسه
 استماع اولتور * مثلا صحيح اولميان دعوا بى كندى نفسندن ماعدا وكيل
 و وصيسى و ولىسى اولنديغى كسسه نك دعواسنى استماع ايتك و يا خود شىء
 مجهول ادعا ايتك يعنى مدعى اولان ادم بنم شو ادم ذمتده الاجق حقم
 واردر ديوب نه اولديغى بيان ايتماك و يا خود شوقدر اقمه حقم واردر
 ديوب قرض و ثمن مبيع و امانت و نه جهتدن اولديغى بيان ايتماك *
 و يا خود مجهول الاحوال برفقير كسسه يوز كيسه اقمه دعوى ايتك

و یا خلاف شرع شریف بر نسته دعوی ایتک و یا خود بالاده ذکر
و تفصیل اولند یعنی اوزره مدعی و مدعی علیه اولغه اهل اولیان صبی و مجنون
و عبد غیر مأذونند دعوی ایتک کبی که بوبله دعواله التفات اولنم یوب مدعی
و مدعی علیه سؤال دخی ترتب ایتز * اما عبد مملوک غیر مأذون
افندیسندن عتقی دعوی ایتسه اذن حاکمه دعواسی استماع اولنور *
اون بش سنه دن متجاوز بلا سبب ترك اولنمش دعوی استماع اولنمیه دیو
فرمان وارد اولنمین امر سلطان اولمادجه استماع اولنم * اما دعوای
میرانده بویه دکدر * مسئله * زید فوت اولوب اوغلاری عمرو و بکر
ایله قری هندی ترك ایتد کده جمله تركه بی عمرو و بکر قبض ایدوب هند
حصه سنی المیوب اون بش سنه مرور ایلسه حالا هند حصه سنی
مز بورلردن طلب ایتد کده مز بورل معترف لربکن مجرد اون بش سنه
مز ورا تیکلد حقت ساقط اولمش اولور دیوب و برما مکه قادر اولور لمی *
الجواب * اولمازل * الحق لایسقط بتقدم الزمان * من قضاء الاشبهاء *
ایمدی دعوانک اهل و رکنی بولند قد مدعینک مطلوبی مدعی علیه دن
سؤال اولنور اگر مدعی علیه اقرار ایدر ایسه الزام اولنور یعنی و ارادا ایله
دیو تنبیه ایدر اگر مدعی استر ایسه سنه شرعی یاز یلوب یدینه و یریلور *
وا کر مدعی علیه انکار ایدر ایسه مدعی شاهده حواله اولنور شاهد کتور مکه
مهل استر ایسه اوچ کون مهل و یریلوب بواشاده مدعی علیه کفیلی
النور حبس اولنم زیرا قبل الحکمدر بعده شاهدلر کلوب مدعی و مدعی علیه
مواجهه لرنده دعوایه مطابق شهادت ایدرلر ایسه مدعی علیه طلبیه
تزکیه اولنوب حکم اولنور * اگر شاهد دن عاجز ایسه مدعینک طلبیه
مدعی علیه یمین تکلیف اولنور نکول ایدر ایسه حکم اولنور * و نکولدن
اول لایق اولان بودر که حاکم اوچ دفعه دیه که یمیندن نکول ایدر ایسک
حکم اولنور خلاف دکل ایسه یمین ایله و اگر نکولد نصکره حکم اولند قد
تکرار یمین ایدرم دیر ایسک اعتبار اولماز * زیرا حکم بوزلماز و اگر
قبل الحکم یمین ایدر ایسه شمدیلک خلاص اولور لکن مدعی نوقت شاهد
کتورر ایسه ینه اثباته قادر در * مدعی طالب اولمادجه حاکم کندوسی
یمین و یره مز بلا طلب یمین و یردیکی محل یمنه تعالی باینده ذکر و بیان
اولنور * مدعی هم شاهد دم وارد هم یمین و یر یمکه قادر دکدر *

شاهدیم یوقدر دیمد کجہ یمین و یرہ مز ایدمی حکم اوچ و جھلہ اولور بری اقرار و بری شاهد و بری یمیندن نکول ایله بونلردن ماعدایہ حکم دینلز * اخبار و تقریر مجتہری و اعلامری یازیلور اما حکم صورتندہ یازلماز و ذیلنہ شہود تحریر اولور کہ حین اقتضادہ مضمون جتنہ شہادت ایدر

﴿ کتاب الشہادۃ ﴾

شہادت بر طرفک حتی طرف آخرک اوزرنده اولدیغنی اخباردر مثلاً شو آدمک شو آدم اوزرنده شو جھتدن شو قدر حتی واردر بن شاهدیم و شہادت دخی ایدرم دیمدی اگر شہادت ایدرم لفظنی سو یلمسد شہادت ایتامش اولور زیرا شہادت ایدرم لفظی قبولنک رکبدر * و شہادته اهل اولان عاقل و بالغ و حر و عادل کسنندر مجنون و صبی و رقیق و عدالتی اولیان کسنه نک و اول برارکک شہادت ایتدیکہ بالکز ایکی عورتک شہادتی مقبولہ اولماز انک ایچون سندلرہ شاهدلر ایچون عدول احرار رجال مسلمیندن فلان بن فلان دیو تحریر ایدرل * عدول عادلک و احرار حرک و رجال رجالک جمیدر و رجل حد بلوغدایر مش ارکشی به دینور * شہادت مدعینک لهنہ و مدعی علیہک علیہنہ اولور * شاهد اولان کسنه شمس کی رأی العین مشاہدہ ایتدیکی نسنده شہادت ایتیمہ و بویله مشاہدہ ایلدیکی وقت شہادتی دخی کتم ایلمہ زیرا آتم اولور * قال رسول الله صلی الله علیہ وسلم * اذا علمت مثل الشمس فاشهد والا فادع * صدق رسول الله

﴿ شہادتی مقبولہ اولمانلر ﴾

اجساد * و بابا * و انا * وجدات * و اوغلی * و قری * و علی العکس زوج زوجہ سنہ * و علی الکس * و شاکرد استادینہ و خدمتکار افندیسنہ و علی العکس شہادتلری مقبولہ اولماز * و مطلقاً عیالندہ اولوب طعمانی یدیکی کسنه ایچون شریک مال شرکتدن شریکی ایچون مولی قوی و مکاتبی و مدبری و ام ولدی ایچون و علی العکس شہادتلری مقبولہ اولماز یعنی لهنہ شہادت مقبولہ دکلدر مکر علیہنہ اوله و شاهدک کندوبه منفعتی اولان محملده شہادتی مقبولہ اولماز مثلاً برادم بر قاج کسنلرہ ایتیمہ و وصیت ایتسه و وصیتی اثباتده ایتیمہ دن حصہ سی اولان کسنه نک شہادتی و شاهدک کندودن دفع مضرت اوله حق محملده شہادتی مقبولہ اولماز * مثلاً بر محملده طریق اوزرنده مقتول بولنان کسنه نک وارثی محملہ اہالیسنک برندن قتل

ایچالیسنی اصول و فروعک زوج و زوجہ نک و علی العکس شہادتلری مقبولہ اولماز

دعواسی ابتدا کده اول محله اهل بسندن اولانک شهادتی * و وصینک میت
ایچون دینه شهادتی مقبوله اولماز * و خصومت و مراغه دنصکره عزل
اولان و کبلاک اول دعوايه شهادتی * و مقدم ابتدکی دعوايه بعده
شهادتی * و کندی فعليله اولان ماده يه شهادتی * و قاضی معزول کندی
حکمنه شهادتی مقبوله اولماز * اما مدعی علیه اقرار بنه اولور * و دخی
و کالت اثباتنه کړک و کبلاک و کړک موکلک اصول و فروعی و زوجی
و زوجه سی شهادتلی مقبوله اولماز *

﴿ قطعاً شهادتلی مقبوله اولماز ﴾

مرتد * رقیق * مجنون * اعمی * اخرس * معتوه * صبی * ذمینک
مسلم اوزرینه شهادتلی مقبوله اولماز * اما ذمینک انبیق نسب ذمی
و وصیت ذمی ایچون مسلم اوزرینه شهادتی مقبوله در * ذمینک نسبی
و وصیتنه مسلم اولان امین بیت المال مواجهه سنده ذمینک شهادتی
و قوعی اکثر در اما ذمینک ذمی اوزرینه و مستأمن اوزرینه شهادتی
مقبوله در لکن مستأمنک ذمی اوزرینه شهادتی مقبوله اولماز * مکر
مستأمن مستأمن اوزرینه شهادت ایدر ایه مقبوله اولور و یهودک یهود
اوزرینه و نصاری اوزرینه و علی العکس مقبوله در * و دخی کافر ایکن
تحمل ابتدکی شهادتی بعد شرف الاسلام مسلم اوزرینه ادا ایدر *
وصبی عمر مرأق تحمل ابتدکی شهادتی بعد البلوغ ادا ایدر * مملوک
حال رقیق و زوج حال زوجیتنه تحمل ابتدکی شهادتلی مقبوله
بعد العتق و زوج بعد الطلاق ادا ایدر * (علی افندی فتوا سنده فین
تقبل شهادته و من لا تقبل باینده مسطور در)

﴿ شهادة الذمی ﴾

ذمینک شهادتی آنفا ذکر اولندیغی اوزره وصیت ذمی و نسب ذمین
ماعددا مسلم اوزرینه قطعاً مقبوله اولیوب شهادتی یت ذمی اوزرینه
اولور ایه دخی ایلدیکی شهادت مسلم اوزرینه تأثیر ایتمز * مثلاً هانک
اولان ذمینک ترکمی غراما سنده زید مسلم داین دینی ذمینک ورثه سی
مواجهه سنده اثبات ابتدا کد نصکره سائر دایتلی دخی دیتلی بشر
و خالد ذمیلر شهادتلیله اثبات ایتسه زید مسلم مزبور غرامیه داخل
اولیوب حقنی تماماً الور زید غراما ایلر برابر نقصان اوزره اولسه زید

شهادة الوکیل للموکل
بعد العزل ان خاصم لا تقبل
وان لم یخاصم تقبل
(خاتمه فی اخرا الفصل
الثالث من الشهادات)

و شرطها ای الشهادة
العقل السکامل بان یکون
عاقلاً بالغاً فلا تقبل
شهادة المجنون والصبي
(درر غرر فی الشهادة)

تحمل المملوک شهادة
او الصبی والزوج ثم عتق
وباغوا بانها و شهدوا تقبل
(فی الثانی من البرازیه)

لامن کافر علی مسلم
فی الوصایة والنسب
ادعی حقاً من قبل المی
علی خصم حاضر
(غرر فی باب القیام
و عدمه من الشهادة
فی علی افندی)

مسئله ترتب ایدن ضرر ذمیرك شهادة تیری سببیدن اولوق اقتضا
ایدر * اما داینسرك جله سی مسلم شاهد ایله اثبات ایدوب قطعاً ذمی
شهادتی داخل اولماسه اولزمان خرمان جله سی دینلرینه کوره
اقتسام ایدرل * علی افتدیده شهادة الذمی بخشنده مسطوردر * مسئله * زید
مسلم بر بار کیرینی عمرو ذمی به بیع وتسليم وقبض ثمن ایتد کد نصکره بکر
ذمی اول بار کیر ملکدر دیو عمرون دعوی وعمرو انکار ایتد کده بکرك
مدعاسنه بشر وخالد ذمیرك شهادت ایتسه لمقبوله اولورمی * الجواب
اولماز * من فتاواى على افتدى * بودعوا ده ذمیرك شهادت تیرله حکم ایدن
حاکمك حکمی نافذ اولوب لیکن عمرو ذمی مرقوم بار کیرینی ایله زید
مسلم مزبور اوزرینه اول حکم ایله رجوع ایده مز دیو فقهاء عظام
افتدیلر مز یور مشلدر * مسئله * زید مسلم عمرو ذمی ذمتده کبه ثمنندن
شوقدر اچقه حق اولوب مبلغ مذکورى عمرون طلب واخذ بکر ذمی بی
توکیل ایتسه عمرو ذمی انکار ایتد کده بکرك وکیل اولدیغنه بشر وخالد
ذمیرك شهادت ایتسه لم جاز اولورمی * الجواب اولماز * ولا تجوز شهادة
ذمین علی توکیل المسلم مسلماً او ذمیاً بقبض دینه من مسلم او ذمی فان كان
الطالب ذمیاً والوكيل مسلماً والمطلوب ذمیاً جازت شهادتهما وان كان المطلوب
مسلماً مقرباً بالدين والوكالة جازت أيضاً شهادتهما وان كان منكراً للوكالة لم تجز
شهادتهما * انقروى فی شهادة الذمی * بصورتده فعل مسئله شهادت ذمی
بر وجهه له مقبوله اولیوب حتی زید ذمی قولى عمرو مسئله شوداره کیر
ایسك الملمدن ازاد اول دید کد نصکره عمرو مسلم اول داره کیروب بعده
شرطك وقوعیله ازاد اولدم دیو دعوا وزید ذمی شرطی اقرار لیکن
عمروك اول داره دخولنی انکار ایتد کده عمرو مسلم داره دخولنی زید
ذمی یوزینه بکر وبشر ذمیرك شهادت ایتسه لم مقبوله اولماز دیو بزایده
مسطوردر * مسئله * ولو ادعى مسلم انه وكيل فلان نصراني بكل حقه
فی الكوفة واحضر غریماً مسلماً وشهد نصرانيان لا تقبل وان احضر
نصرانياً تقبل وثبت وكالته فی حق المسلمين تبعاً * من مؤید زاده * ودخی
زید ذمینك عمرو ذمی ذمتده شوقدر غروش الاجق حقه شاهدلر
اولان ایکی مسلم طرفلرندن شهادة علی الشهادة طریقيله زید ذمی

ال محمد فی الجامع نصرانی
مات وجاء رجل وادعی
نالمیت اوصی الیه واحضر
غریماً مسلماً للمیت علیه
دین واقام نصرانیین
على الوصایة لا تقبل قیاساً
وتقبل استخانا وجه
الاستحسان ان المسلمين
يخضرون موت النصرانی
ولولم تقبل شهادة الذمی
ابطلت حقوق الکفرة
(من محیط البرهانی فی
فصل شهادة النصاری)

ایچون عمرو ذمی اوزرینه شهادت ایدن ذمیلرک شهادتلی جاز اولماز
 * یاخود زید مسلمک عمرو ذمی ذمتده اولان شوقدر غروش الاجق
 حق حکم حاکم الشرع له ثابت اولدقدنصکره زید مسلم ایچون عمرو ذمی
 اوزرینه حکم مذکور ی الباتده ذمیلر شهادتی جاز اولماز * واذا
 شهد کافران علی شهادة مسلمین لکافر علی کافر بحق او علی قضاء قاضی
 المسلمین علی کافر المسلم لم یجز شهادتهما لان المشهودية فعل المسلم
 ولا حاجته الى فعل المسلم بشهادة الکافر لان فعل المسلم له اثباته بشهادة
 المسلمین * من مبسوط من مؤید زاده فی کتاب الشهادة *

﴿ اختلاف الشهادة في الدعوى ﴾

مدعی ملک مطلق دعوی ایتسه شاهدل ملک مع السبیه شهادت ایتسه ل
 مقبولدر * اما مدعی ملک مع السبب دعوی ایدوب شاهدل ملک
 مطلقه شهادت ایتسه ل مقبوله اولماز

﴿ اختلاف الشاهدين ﴾

قتل و غصب دعواسنده شاهدک بری وقوع غصبه و یا قتله شهادت
 ایدوب و بری مدعی علیه اول غصب و یا قسلی اقرارینه شهادت
 ایتسه ل مقبوله اولماز * اما ایکسی دخی قتله و یا غصبه و یاخود ایکسی
 دخی اقراره شهادت ایتسه ل مقبوله اولور و دخی دین دعواسنده مدعی
 بیک غروش دعوی ایتسه شاهدک بری بیک یوزدیسه مقبوله اولماز *
 ز بر شهادت دعوادن اکثر اولدی ایچون ومنها ان الشهود اذا شهدوا
 باكثر من المدعى كان المدعى مكذبهم فتبطل شهادتهم و اذا شهدوا
 بالاقل تقبل للاتفاق فيه * علی افندی فی اختلاف الشهادة * و دخی التی
 مسئله واردر که شاهدل شهادتلیک لفظ و معنایند اختلاف ایتسه لینه
 شهادتلی مقبوله اولور * اولکی وقفده بری زیاده و بری نقصان دیسه
 ثابت اولوب نقصانیه قضا اولنور * ایکنجی زوج و زوجه بیسارنده
 اولان مهر دعواسنده بونک اقلی ایله حکم اولنور * اوچنجی بریسی
 هبه ایتدی دیسه و بریسی عطیه ایتدی دیسه قبول اولنور * دردنجی
 بریسی نکاح ایتدی دیسه و بریسی تزوج ایتدی دیسه جائزدر * بشنجی
 بری استقراضنه و بری اقرارینه شهادت ایتسه مقبوله در * التنجی
 عتق دعواسنده بریسی عبدینی عربی لفظیه عتق ایتدی و بریسی

وفي الجامع ادعى
 مطلقا وشهدا بسبب
 تقبل وفي العكس
 لا تقبل شهادتهما (ان)
 في اختلاف الشهادة

فارسي لفظيـله ازاد ايتدي ديو شـهادت ايتسه لر صحيح اولور * اما
طلاق بونك خلافته در * لكن قول اصح طلاق واقع اولور * اشباه
والنظار من كتاب القضا * ولكن عقود دعواستنده شاهدك اختلافي
قطعا صحيح اولماز مثـلا دعواي بـعده شاهدك بري يـك غروشه بـيع
ايتدي و بري يـك يوز غروشه بـيع ايتدي ديسـه لر رد اولور * دعوى
كرك زاندا اولسون و كرك نقصان اولسون على افندي في كتاب الشهاده *
ودخي قول ايله اولان موادك زمان و مكانده شاهدك اختلاف ايتسه لر
مقبوله در طلاق و عتاق و وصيت و وكالت و قرض و كفالت و رهن و حواله
كبي * و فعل ايله اولان مواده قبول اولماز قتل و غصب و جنائت كبي
❖ بر برينه شهادتي مقبوله اولنلر ❖

نسبا قرنـداش قرنـداشـيچون و قرنـداش اوغلي عيسنه و على العكس اصول
و فروعدن ماعدا جميع اقربا بر برينه و رضاعا انا و بابا و اوغل و قز و على
العكس شـهادتـلري مقبـوله در * خلاصه * رضاعا و مصاهرة زوج
و زوجـه دن غـيري محرمـي ايچون و معتق كـندوبـي ازاد ايدن ايچون
و مقـدما خـدمـتـكاري اولـديغـي افـنديـيچون و اوـكي بابا اوـكي اوغـلي و قـزي
ايچون على العكس و صديق صديقيچون و مرتزقه غله اوليهـرق فقط
اصل مال وقف ايچون شـهادتـلري مقبـوله در

❖ تسامع ايله شهادت ❖

ايشتمك ايله شـهادت مقبـوله اولماز فقط التي مـادهـده ايشتمك ايله مقبـوله در
* اولى * نسب مثـلا زيد عمروك صـلبي اوغـلي اولـديغـي متواترا استماع
ايتـد كـده * ايـكـنجـي * مـوت فلان تاريخـده فلان آدمـك فلان محلـده
فوت اولـديغـي متواترا ايشـتـد كـده * اوچـنجـي * دخـول يعـني زبـد
منكوحه سي هندك منزله كلوب كيدر ايكن بووجهـله هندمدخول بها
اولـديغـي اهل و قـوفـدن استماع ايتـد كـده * درـدنجـي * نكاح مثـلا زيد
هندي عقد و نكاح ايلديكني متواترا استماع ايتـد كـده * بشـنجـي * وقفـكه
جمله سنده سماع ايله شـهادت جائـزه در جهـت وقف نهـايدوكنـي يا خود شول
عرضه فلان جهته وقف اولـديغـي متواترا استماع ايدرايسـه * التـنجـي *
قضاء برحـاكمك حـكم ايتـديـكنـي متواتر استماع ايتـد كـده لكن استماعني تفسير
ايتـمهـرك شـهادت ايتـمك كـر كـدر * زيرا اذا شـهدت الشهود بما

تجوز به الشهادة بالسمع وقالوا لم نعين ذلك ولكنه اشهر عندنا جازت
شهادتهم ولو قالوا شهدنا بذلك لانا سمعنا من الناس لا تقبل شهادتهم *
انقروى في الشهادة بالسمع * اما رقف بونك كبي دكلدر يعنى استماعنى
تفسير ايتسه ضرر ويرمز من الاسكوبى * ماعدا شهادتلى شمس كبي
مشاهده دن عبارتدر مكر اقرار ايدن آدمى رأى العين كوروب اقرار بى
ايشيده ياخود اقرار بى ايشديكى انده مفرى كوره

﴿ مراتب الشهادة ﴾

ثبوت زنايه درت رجل عادل بر كونده شهادت ايتك كر كدر سائر حدود
وقصاصده ايكى رجل كر كدر بونلرده نساك شهادتى مقبوله
دكلدر بونلردن ماعدا احكامكه دين و ضمان وتعزير و حقوق عباد
وسائر ايجون ابتدا بر رجل بعده ايكى خاتون شهادت ايتسه له مقبوله در *
ودخى رجال مطلع اوليه حق نسايه مخصوص اولان مواده بكارت وحل
وسقط كبي معاينه محتاج اولان دعا و يده يالكز ايكى خاتون و يا برخاتونك
شهادتى كافيه در * ودخى مدعى ومدعى عليهك وشاهدك لساننى قاضى
بلسه برتر جانك افاده سى كافيه در * ودخى خصم حاكمه اسلامك شروط
وفرائضى شاهدلردن سؤال ايله دير ايسه خصمك بوكلامنه التفات اولماز
زيرا بزم حكمن ظاهره در قيافت اسلامده اولديغيجون * ودخى مدعى
شاهدله يمين ويرديسه شرعا شاهده يمين اقتضا ايتز * اما حاكم
ديلا ايسه يمين تكليف ايدر لكن نكول ايدر ايسه شهادتدن دوشمز *
اما خصم شاهدل ايجون بوادمار مقبولم دكلدر ديسه اولوقت خصمك
حق تزكيه در شاهدل سرأ و علنا تزكيه اونوب عادللردن ديو خبر ويرر ايسه
اولزمان حكم اونوب سند لازم ايسه يازيلور اكر خصم شاهدل مقبولدر
دير ايسه ده بنه حاكم شاهدلى تزكيه ايتك لازمدر

﴿ شهادت على حقوق الله ﴾

حق الله ده دعوى شرط دكلدر * ومدعى لازم دكلدر همان شهادت
ايجون شاهدل كاوب اداء شهادت ابتدا كده بعد التعديل والتزكية
شهادتلى به حكم اولنور * مثلا ذى الحجة ياخود رمضان شريفك هلالنى
فلان وقت فلان محله شو وجهله مشاهده ايلدك ديو * ياخود اشبو
آدم فلان كون فلان محله بزم حضور بمزده زوجه سى فلانى باينا تطليق

والشهادة في الزنا اربعة
من الرجال ولا تقبل فيهم
شهادة النساء والشهادة
في سائر الحدود والقصاص
شهادة رجلين ولا تقبل
شهادة النساء (على افندى
في كتاب الشهادة)

تقبل الشهادة حسب
بلاد عوى في اربعة عشر
موضعا في الوقف وطلا
الزوجة وتعليق طلاقها
وحرية الامه وتديرها
والخلع و هلال رمضان
والنسب وحد الزنا وحد
الشرب والايبلاء والظها
وحرمة المصاهرة ودعوة
مولاه نسبه

(انقروى فيما يقبل
من الشهادة وفيما لا يقبل)

ایتمش بکن ینہ مصلقہ سی مزبورہ یہ دخول ایدر بلا عقد دخول ایتمکن منع
اولمق لازمه دینہ دندر دیو * یا خود اشبو حاضر بالمجلس فلان نام ذمی
فلان کون فلان وقت فلان محامدہ بزم حضور یمزده شرف اسلامه
مشرف اولدی شمدی مرتد اولمش دیو * یا خود شو آدم فلان کون فلان
وقت فلان محامدہ بزم حضور یمزده العیاذ باللہ تعالیٰ قتلی موجب سب
ایتدی دیو بلا دعوی شهادت اینسه مل مقبوله در * ودخی زناده درت
رجل عادلک شهادت لری بوئک کیدر

﴿ شهادة علی الشهادة ﴾

ایکی شاهد طرفندن ایکی شاهد کلوب شهادت ایتمک جائزدر شبهه ایله
ساقط اولور حقوقدن ماعداده یعنی حدود وقصاصدن غیر دیمکدر *
ایمدی اصل شاهدله اصول واصل دیرلر انلر طرفلرندن شهادته کلانله
فروع دیرلر * اگر اصل شاهدلر مجلس حکمه کلیمکه مرض وموت واولج
کونلک مسافه دن اوتوری معذور اولورلر ایسه اولوقت شاهد طرفندن
شاهد استماع اولنور * صفقی بودر که اصول فروعه دیر که شاهد اول بنم
شهادتم اوزرینه تحقیق بن شهادت ایدرم فلان بن فلان فلان شیئی اقرار
ایلدی بنم یانمده * ودخی فروع کلوب مجلس حکمده دیر که بن شهادت
ایدرم تحقیق بنی زید شاهد قلدی کندی شهادتی اوزرینه اول زید
شهادت ایدر فلان بن فلان فلان شیئی اقرار ایتمش انک عندنده باکه
دیدیکه بنم شهادتم اوزرینه شاهد اول * ودخی اول فروعک تزکیه سی
اولمق اولماق جائزدر ودخی اصول شهادت لری انکار ایدرلر ایسه فروعک
شهادت لری مقبوله اولماز * ودخی شهود فروع مشهود علیک جدینی
ونسبنی وشهرتنی ذکر وتعریف ایتمک لازمدر * من کتاب المختار
فی تقبل الشهادة *

﴿ تخایف واستخلاف ﴾

تخایف یمین ویرمک * استخلاف یمینی طلبدر * اگر مدعی یمین ویرمک
مراد ایدر ایسه یمین ویریاور حاکم بلا طلب یمین ویره مز * ودخی یمین
دائماً نفیه در یعنی یوقلعه در اثباته یعنی وارلغه یمین اولماز * آنکچون مدعی
حقم واردر دیو دعواسنی اثبات ایدر مدعی علیه ویره حکم یوقدر دیو
یمین ایدر حق یوقیدر دیو یمین ویریاور * ودخی ذمی به حضرت عیسی

عليه السلامه انجيل اينديران اللهه * ويهودى به حضرت موسى عليه
السلامه تورات اينديران اللهه * ومجوسى به آتشى يوقدن وار ايند
اللهه والله مى ديو يمىن ويريلور * بونلر يالكز والله ديو يمىن اينسه ل
كفايت ايدر * ودخى حدودده يمىن ويرلزيغنى حدوداللهه صرفه كه حق
اللهدر حق عبيد دكلدر * والحاصل زنا وقذف ولعان ايچون يمىن
ويرلزي * زيرا نكويله ثابت اولماز قصاصده يمىن ويريلور * نكول ايدر
ايسه قصاص ثابت اولماز حبس اولنور تاكه يمىن ايده ياخود اقرار ايده *
ودخى سرقه دعواسنده تضمين مراد اولنور ايسه يمىن ويريلور *
اما يمىندن نكول ايدر ايسه سرقه ثابت اولماز سرقه اولنان نسنه ي
تضمين لازمدر

﴿ يمىن اقتضا ايتيان مواد ﴾

بونده اختلاف واردر امامين حضرتلرى عندلرنده امور سائره مثللو
منكر اولانه يمىن لازم كلور * لكن لايمىن فى سبعة اشياء عند امام الاعظم *
يعنى امام اعظم حضرتلرى عندنده منكرينه بدى مادده يمىن لازم كلز
زيرا نكولى اقراره بدل اولماز * نكاح * رجعت * فى ايلاء * رق *
استيلاد * نسب * ولاء * نكاح * زيد هند ايچون منكوحه مدر ديو
دعوى ايدوب هند منكره اولسه زيد بينه دن عاجز اوليچق هنده يمىن
ويرلزي * وعلى العكس * رجعت * زيد طلاق رجعى ايله مطلقه سى
اولان هنده عدتى ايچنده رجوع ايتدم ايدى ديو دعوى وهند رجوعى
انكار ايديجك زيد بينه دن عاجز اولسه هنده يمىن ويرلزي * فى ايلاء *
زيد زوجه سى هنده درت اى جامع ايتماك اوزره يمىن ايدوب بعده درت
اى مدت مرورنده ايلاء واقع اولدقده هند ايلانك وقوعى سبيله زوجى
زيددن طلاق باين ايله مطلقه يمىن دعواى مفارقت ايتد كده زيد
ذكر اولنان درت آي ايچنده بن ساكه فى ايلدم يعنى رجوع ايلدم ايلاء
فسخ اولوب اوزر يمه انيجق كفارت يمىن لازم كل كلكه بندن مبانه اولدك وحالا
منكوحه مسين ديو دعواى فى ايدوب هند انكار ايديجك زيد بينه دن
عاجز اولدقده هنده يمىن لازم كلز * وعلى العكس * رق * زيد قول
اولمقلغه مناسبى اولان عمرو ايچون بنم عبد مملوكدر ديو دعوى وعمر
انكار ايديجك زيد بينه دن عاجز اولسه عمروه يمىن لازم كلز * استيلاد *

جاریه ولدی ایچون مولاسی زیده سنک فراشندن حاصل اولدی حق
ولدنندن اولشدر دیو دعوت دخی ایتیشدک دهرک دعوی وزید انکار
ایدیجک هند دعوتی و دعوائی اثبات ایده ماسه زیده عین لازم کلز
* نسب * مجهول النسب اولان زید عمرو ایچون بابامدر و بن عمروک صلبی
اوغلویم دیو دعوی و عمرو انکار ایدیجک زید بینهدن عاجز اولسه عمروه عین
لازم کلز * و علی العکس * ولاء * زید عمرو ایچون سنی بن ازاد ایلدم
دیو دعوائی ولایت ایتسه و عمرو انکار ایلسه عمروه عین لازم کلز
* عین و یرلیان کسنه لر *

وکیل * وصی * قیم * متولی * امین بیت المال * اب الصغیر *
وسائر ولیلر * مثلاً بر دعواده وکیل منکر اولسه * یا خود وصی ورثه به
و یا دین مثبته منکر اولسه عین و یرلمز * سائر لری دخی بونک کبیدر
لکن هر بری کندی عقد ایتدیکی عقوده و مقبوضنه عین ایدرلر * و دخی
وکالت و وصایت اقرار خصم الیه و یا عیندن نکول ایتکله ثابت اولماز
* استخلاف حاکم *

حاکم دعواده مدعی طالب اولمدیجه برکسنه به عین و یره مز الیدی محمله
حاکم بلاطلب عین و یرر * اولیکی * هند حضور حاکمه کلوب غائب
اولان زوجی اوزرینه نفقه تقدیر ایتدیرمک مراد ایتد کده زوجی غائب
مزبور کندویه نفقه بر اقدیغنه و کوندر مدیکنه و بر محلدن حواله ایتدیکنه
زوجه مزبوره هنده عین و یرر * ایکنجی * استحقاق دعواسنده مدعی
مال مفقودینی یدنده بولدیغی آدمدن بعد الاثبات اخذ اثناسنده مال
مذکوری برکسنه به بیع و هبه و ملکندن بروجله اخراج ایتدیکنه مدعی به
عین و یرر * اوچنجی * شفعه دعواسنده مثلاً مدعی دیرک مالک اولدیغ
ملک اتصالنده اولان فلان ملک محلی صاحبی شوادم شوآمده شوقدر ثمن
ایله بیع ایتش بن شفیع ثمن مذکور ایله باکد بیع اولنسی مطلوب بدر دیو
شفعه اتخاذه اثبات ایتد کده بیع مذکوری ایتشدیکی انده سکوت
ایدوب رضا و یرمدیکنه عین و یرر * دردیجی * خیاز عیب الیه رد مبیع
دعواسنده مبیعک عیننه مطلع اولدیغی انده سکوت ایله رضا کوستروب
مبیعی عیبه قبول ایتدیکنه مدعی به عین و یرر * بشنجی * خیاز بلوغه
فسخ نکاح دعواسنده مثلاً مرأه حضور حاکمه حال صغیرمه والدیه مک

ولایه بنی عقد ایتدیکی نکاحی رؤیت دم حیضله بلوغه واقفه اولدیم
آنده فسخ ایدوب شوآدمری اشهاد ایتدم دیو فسخ نکاح ایتدیکنی اثبات
اثناسنده ابتداء ظهوردمده سکوت ایله رضا کوسستروب عقدی قبول
ایتمدیکنه عین ویرر * النبی * دعوی آبقده مدعی آبقنی اثبات
ایتمد کدنصکره آبقی بیع وهبه وملکندن بروجهلله اخراج ایتمدیکنه
مدعی به عین ویرر * یدنجی * مرأه مطلقه اوج آیدن اکسک التمش
کوندن اکثرده حین تطبیقه طاهره ایدم بعده طهر کامل متحمل ایله اوج
دفعه حیض کامل کوروب حالا طاهره اولمالله عدتم منقضیه اولدی دیو
ایلدیکی قولنده صادقه اولوب کاذبه اولمادیغنه مرأه به عین ویرر

❖ بمنیله تصدیق اولور امانه ❖

مودع * شومالی حفظ ایله دیو ککندویه مال ودیعه اولتان آدمدر
* مستعیر * برشی قوللنوب قوللنسی ایله ککندویه نفع ویرن عاریت
نسنه ایچی آدمه دیرلر * مضارب شول ککسندره که عمل ککندی جابندن
ومال شریکی جابندن اوله * مستبضع * مال واقچه ویریلان ادمکه
تجارت ایده فائده سی ینه اقچه صاحبنه اوله * وصی وصیسی اولدیغی
ککسندره مالک امیندر * وکیل * وکالتی حسبیلله اخذ واعطاسنه
امیندر * اب الصغیر * كذلك بابا ولدصغیر ینک مالینک امیندر * متولی *
مال وقفک امیندر * قیم * مال مفقودک امیندر * مستأجر * اجرت
ایلله برنسندیه استعمال آیدن ککسندره که استیجار ایلدیکی نسندیه امیندر
* بیاع * مال صاحبک مالی اذن صاحب مال ایلله بیعه مأمورا ولاندر که اول
ماله امیندر * مرتهن * اقچه وروب رهن اخذ آیدن ککسندره یعنی داین
اولاندر * عدل * شول ککسندره در که راهن ومرتھن رضایله رهن
اولان نسندیه امانه بر اقدقلمری آدمدر * ملتقط * صاحبی غائب
اولان نسندیه بولان ادمکه اول نسندیه حفظنده اولدقچه امیندر
* اخذ الایق * فرار آیدنی بولان ادمکه اباق ایتمش قول ویا حیوانی
اخذ ایدوب صاحبنه رد ایچون حفظ ایتدیکنی اشهاد آیدن آدمدر
* شریک مطلق * نه طریق ایلله اولور ایسه اولسون مطلقا شریک
اولان ککسندره اعمال ایلدیکی شیده امیندر * حاج عن الغیر * اخری
ایچون حیم شریفه ککیدن ادمکه اکا بدل حیم دیرلر بودخی امانا ندر

* امین القاضی * قاضینک بر خصوصه مأمور ایلدیکی کسسه در که مأمور اولدیغی نسنه یه امیندر کاتب و محضر دخی امانه شرعدندر * اجیر خاص * اجرت ایله یالکز بر آده خدمت ایدن کسسه در * مثلاً ایلق و ییلق ایله خدمتکار کبی بونک دخی بالاده مذکور اولان اماندان قطعاً فرق اولیوب جمله سی یمینلری ایله تصدیق اولنور * اجیر مشترک * اجرت ایله هر کسه خدمت ایدن کسسه در که * ترزی * و بویاجی * و جامه شویجی * و حال * کبی بونلرک سائر اماندان فرق واردر * زبرا اجیر مشترک یمینله تصدیق اولنور اماندندر تعدی و تقصیری اولیوب تحرز ممکن اولان محله هلاک اولان شینک نصفی ضامن اولق اختیار اولنشد * حتی اجیر مشترک یدنده هلاک اولان شیء ایچون تعدی و تقصیر مسز هلاک اولدی دیو هم یمین ایدر و هم نصفی ضامن اولور * اما سائر امانا تحرز ممکن اولان یرده تعدی و تقصیر مسز هلاک اولغله اوزر یمه رد ضماندن نسنه ایجاب ایدر حتی یوقدر دیو یمین ایدوب ضامن اولماز * معلوم اوله که تحرز و احتراز ممکن اولیان محل دیمک حافظک حفظنده اولان شی ضایع و هلاک ایتکه توجه ایدن شیء حافظ اولان کسسه نك دفعه قدرتی اولیه * حریق غالب * و سیل عظیم * و دشمن قوی * کبی اما سبب هلاک جزئی اولوب دفعی ممکن ایکن حافظ اهمال و تکاسل ایدوب شیء مذکور هلاک اولسه تقصیر ایتش اولور * اما حافظ کندی مباشرتیه هلاک ایتسه تعدی ایتش اولور * ایدی حافظ اولان کسسه کرک یالکز تعدی و یا تقصیر و یا خود هم تعدی و هم تقصیر ایتش اولسه جمله سنده دخی ضمان لازم اولور * خلاصه * ضمان وجه مشروح اوزره حریق غالب و سیل عظیم کبی تحرز ممکن اولیان محله اجیر مشترک و امانه سائر عدم تعدی و تقصیر لینه یمین ایله ضماندن خلاص اولور بر منوال محرر سبب هلاک جزئی اولوب تحرز ممکن اولان محله

تعدی و تقصیر ایله	تعدی و تقصیر نسنر
اجیر مشترک ایچون سائر امانا ایچون	اجیر مشترک ایچون سائر امانا ایچون
تمام ضمان	نصف ضمان
ضمنان	ضمنان خلاص

ظن اولغیه که بواماندن شاهد لازم کلیوب انحق یمین ایدر اولیه دکدر *